noch ook oppervlakkig of zijdelings, maar zoo principieel, en in zoo breede uitwerking, dat 't lot, dat alle deze volken te wachten bleek, vooruit vaststond, en onder de vromen in Israel bekend was. Er spreekt in deze profetieën over de volken een toon, waarin ge hoort hoe de Schepper van hemel en aarde aan deze volken hun oordeel en in dit oordeel hun wegvallen in de toekomst aankondigt. Immers toen deze oordeelen uitgingen, en door Jesaia te boek zijn gesteld, verkeerden bijna alle deze staten en steden nog in bloei en luister. Denk maar aan Tyrus en Babylon. En toch blijkt voor wie nu den toestand in West- en Midden-Azië nagaat, hoe deze ontzettende oordeelen over al deze volken schier letterlijk in vervulling zijn gegaan. Perzië is er nog, maar Perzië komt in Jesaia veeleer als een reddende macht voor. Assyrië daarentegen en Babylon, Philistea en Egypte, Tyrus en Sidon, Moab en Edom, of wat ge wilt, 't is alles zoo goed als van den aardbodem verdwenen. Het zijn geen machtige rijken, maar overwonnen landstreken. En een geheel andere macht zendt er zijn dienaren heen. Sterker nog. Van Moab en Edom, van Tyrus en Sidon mag zelfs vastgesteld, dat ze zoo goed als van den aardbodem verdwenen. En nu is zeer zeker ook Palestina onderworpen aan Turkije, en heerscht ook in Jerusalem een geheel vreemde macht, maar toch neemt dit niet weg, dat Jeruzalem nog een stad is die bloeit, en zelfs weer groeit, en dat bovendien tweeërlei hier zoo sterk spreekt. In eerste plaats, dat de Joden het eenige volk zijn, onder alle volk waarvan Jesaia getuigt, dat nog stand hield, dat, verre van uit te sterven en te verdwijnen, nog 11 à 12 millioen zielen telt, en over een macht beschikt, zoo commercieel als intellectueel, waar heel de wereld mede te rekenen heeft. En ten andere, dat van Jerusalem met Bethlehem de groote Christelijke beweging is uitgegaan, die in heel Europa, Amerika en Australië thans den toestand beheerscht en de profetie van een eeuwigen duur in zich draagt.

Dr. A. K.

„De zonde ligt aan de deur".

> Is er niet, indien gij weldoet, verhooging? en zoo gij niet weldoet, de zonde ligt aan de deur. Zijne begeerte is toch tot u, en gij zult over hem heerschen.
> Genesis 4 : 7.

Ons menschelijk hart voert een in zichzelf afgesloten leven. Een leven dat naar beneden tot in de nieren zich verdiept, dat naar boven in onze hersenen zichzelf bewust wordt, en door wilskracht naar buiten kan uitstralen, maar dat toch op zichzelf als in een eigen verblijf of op een eigen troon zijn zetel heeft; en die woonstede, die zetel, is ons menschelijk hart. In dat hart doorleven we een *eigen* bestaan, in dat hart leeft ons *ik*, en in dat hart is ons bestaan en onze toekomst zoo afgesloten, dat we als op geheimzinnige wijze een eigen, afgezonderd bestaan doorleven van vóór onze geboorte, alle de dagen onzes levens op aarde door, en na ons sterven van eeuwigheid tot eeuwigheid bij God of in den poel des verderfs.

Ons mystiek bestaan is niet in wat we spreken of doen of bezitten, maar in dat opgesloten, afgesloten en verborgen *ons zelf*, waar ons *ik* uit getuigt en dat God alleen kent. Lees en herlees 't in Psalm 139 maar: »Mijn gebeente was voor u niet verborgen, toen ik in het verborgene gemaakt ben, en als een borduursel gewrocht ben«.

Noem nu die plaats daarbinnen, waarin uw *ik* huist, uw woonstede, uw tempel, uw innerlijk huis, of hoe ge wilt, toch keert altijd de voorstelling terug, dat er twee dingen zijn: ten eerste gij, uw ik, uw persoon, of hoe ge uzelf noemen wilt, en in de tweede plaats een tente, een woonstede, of hoe ge het pleegt te heeten, waarin uw ik zijn verblijf heeft. Ge kunt dan wel van *ziel* en *lichaam* spreken, en zeggen dat uw *ik* uw ziel is, en dat het 't lichaam is, waarin dat *ik* huist, doch dit gaat niet diep genoeg. Ook altoos als ge uw lichaam u wegdenkt, is er nog in uw ziel te onderscheiden tusschen die ziel als de woonstede van uw *ik*, en uw *ik*, dat in die ziel woont.

Zóó nu genomen zijn er aan die woonstede, aan dat huis, waarin uw *ik* stil verborgen woont, twee deuren, waardoor dit uw *ik* met wat daar buiten ligt, gemeenschap kan erlangen. De eerste van die twee deuren ontsluit zich liefkoosend naar Boven, naar uw God, en die andere opent de gemeenschap met een onheilige geestenwereld, waarover de heerschappij bij Satan berust, en van Satan naar u uitgaat.

Zal 't nu goed met u zijn, dan moet *die eerste deur*, die aan Gods heilige gemeenschap den toegang tot uw hart ontsluit, bij dagen en bij nachten openstaan, maar moet aan de andere zijde *die tweede deur*, die aan het booze, demonische en zondige toegang tot uw hart verleent, steeds gesloten blijven, en wel zóó gesloten, dat slot en grendel niet meer te verschuiven zijn.

Aan dezen hoogen eisch voldoet nu echter de gesteldheid in 's menschen hart gemeenlijk niet.

Het verschilt natuurlijk, al naar gelang ge met een gansch ongeloovige, dan wel met een kind van God te doen hebt: maar zelfs in dit laatste geval is de toestand gedurig zóó, dat de deur die den toegang van God tot uw hart ontsluit, wel niet geheel afgesloten is, maar toch maar al te dikwijls met een floers omhangen blijft, zoodat de gemeenschap van uw ziel met uw God slechts spaarzamelijk doorwerkt. In zijn genade doet uw God dan telkens die deur wat wijder open, zoodat uw ziel zich tot uw God kan opheffen, en uw God tot uw ziel kan naderen. Maar toch, geheel open zal die deur in uw ziel eerst hiernamaals zijn, als ge niet meer als in een duisteren spiegel zult zien, maar als van aangezicht tot aangezicht. Herlees 't maar in 1 Corinthe XIII.

Maar hoe staat 't nu met die tweede deur, die niet den toegang van uw ziel naar Boven, naar uw God, maar naar beneden tot in de demonische diepte ontsluit?

Die deur was in de ure der schepping bijna hermetisch gesloten, en het was onze val, dat 't Satan gelukte, met behulp van Eva's begeerzucht, deze kelderdeur, als we ons zoo mogen uitdrukken, als op een riggel open te schuiven.

Van die ure af werd het nu de groote worsteling in ons leven, of die tweede deur dicht zou blijven dan wel open zou gaan.

Ze *kon* beiden. Werkte er een krachtig geloof in ons binnenste, dan belette de grendel op die deur allen toegang. Maar ook, schoof ons zondig neigen er dien grendel af, en poogden we die deur op een kier te zetten, zoodat we er doorheen konden gluren, dan beproefde Satan of één zijner demonen er onmiddellijk de booze klauw tusschen te klemmen, en was onze zonde gewis.

Dit nu drukte Jehovah in wat hij Kain vermaande en waarschuwde, aldra uit, dat al is die tweede deur voor het oogenblik nog dicht, de demon toch achter die deur ligt te loeren: en dat, zoo we uit zondige nieuwsgierigheid die deur ook maar even op een reet zetten, die demon er aanstonds doorheensluipt, zich op ons werpt, en ons overmant.

En dit nu is het wat uitgedrukt ligt in dat zoo aangrijpende seggen: »De zonde ligt bij u aan de deur!«

Dit nu was zoo bij Kain, en het is er evenzoo mede bij elk onzer, tot aan ons sterven toe. Het is zoo bij de kinderen der wereld, die met voorliefde die deur telkens opendoen, om den bemiunelijken demon keer op keer binnen te laten, maar het is evenzoo bij den geloovige, die elken morgen en elken avond bidt, of God hem toch van dien loerenden demon mocht verlossen. En het verschil tusschen het kind der wereld en het kind van God is alleen maar, dat het kind der wereld er lust in heeft, die deur van zijn hart naar dien boozen kant gedurig open te zetten, en dat daarentegen het kind van God in den regel bij die deur de wacht houdt, en slechts af en toe de onheilige onvoorzichtigheid begaat, om aan Satan een kans tot insluipen te geven.

De zondige trek die hierbij in 't spel komt, is volstrekt niet bij allen eender. Dat verschilt naar ieders aanleg en karakter. Er zijn innig vrome, zedelijk brave personen, die alle overige demonen schuwen, maar die, helaas, 't gif van den *hoogmoed* in zich opnamen, en nu door den demon van den trots en van de zelfverheffing bekommerd worden. Anderen kunnen van *het geld* niet afblijven. 't Goud is hun te machtig. En als er, al gaat 't dan ook niet zoo heel eerlijk toe, te winnen of grof te verdienen valt, dan kunnen ze aan de verleiding geen weerstand bieden, en laten ze de zonde door dien demon binnen. Een derde neigt tot *vleeschelijke* zonde, en voor hem ligt de zonde aan de deur in den demon der schandelijkheid. Een vierde is aan *drank* verslaafd. Een vijfde aan de ijdelheid der *behaagzucht* in kleeding of optreden. Kortom, ieder heeft zijn eigen zondige neiging, en, naar uw zondige neiging is, komt de daarbij passende demon aan de deur van uw hart ritselen. en zoo als ge ook maar even die deur opent, sluipt hij er door binnen.

Hierbij hangt er nu maar alles van af, welk innerlijk bestaan we leiden. Is 't, nu ja: Zondigen taogen we niet, en de demon mag niet binnengelaten, maar de prikkeling van dien demon is toch zoo verleidelijk, dan gaat telkens die booze deur even open, en gaat tegelijk de deur naar Boven weer voor ons dicht.

Zoo was het bij Kain, en toen dit bij Kain de eerste maal voorkwam, teekende zich in Kain geheel ditzelfde af, wat daarna in elk onzer gedurig zou opkomen. Wat de Heere toen deed om Kain er van af te houden, was alzoo de opheffing van een schild, dat ons allen ten goede moet komen.

Zoo als het bij Kain was, zoo ook staat 't keer op keer bij elk onzer. Er werkt telkens ook in ons een zondige trek, en als die booze trek weer werken gaat, ligt aanstonds de zonde weer aan de deur om bij ons binnen te sluipen.

En dan is 't maar de vraag, of we naar Satan of naar 't *Onze Vader* luisteren. Immers wie dan bidden kan: Verlos mij van den Booze en leid mij niet in verzoeking! die is gered.

Dr. A. K.

Amsterdam, 5 Mei 1916.

Nu het eedswetteke ook in de Eerste Kamer is aangenomen en de koninklijke sanctie verkregen heeft, komt daardoor vanzelf de vraag aan de orde, in hoeverre thans nog gezegd kan worden, dat de Overheid den eed van ons *vordert*.

Het afleggen van den eed zegt onze Catechismus, is dan alleen geoorloofd als de Overheid van hare onderdanen of anderszins de nood vordert, om trouw en waarheid daardoor te bevestigen. Elk onnoodig eedzweren toch is in Gods Woord ons verboden, niet omdat de eed op zich zelf ongeoorloofd is, maar omdat de eed een aanroepen van den naam des Heeren is en dit nooit ijdelijk of lichtvaardig mag geschieden.

Indien de Overheid dus het afleggen van den eed óf van een belofte of verklaring facultatief stelde en aan ieders goedvinden overliet, kon metterdaad de vraag rijzen, of een Christen in zulk een geval niet beter deed met den eed niet af te leggen. Hoezeer we toch in het handhaven van den eed door de Overheid een openbare erkenning van Gods Naam zien en daarom ons verzetten tegen elke poging om den eed af te schaffen, wanneer de Overheid den eed niet meer eischte, zouden we kunnen begrijpen, dat een nauwgezet Christen, die de ernstige beteekenis van den eed gevoelt, bezwaar zou maken om den eed af te leggen.

In de Tweede Kamer werd dan ook door een Roomsch afgevaardigde er op gewezen, dat wanneer de Overheid de verplichting om den eed af te leggen, ophief ter wille van hen, die aan geen God meer gelooven, het gevolg juist zou kunnen zijn, dat er conscientiebezwaar ontstond bij de gelooVige Christenen om nu nog den eed af te leggen. En aan dit bezwaar is ongetwijfeld steun verleend door de minder gelukkige uitlating van den Minister in de Eerste Kamer, dat weigering om den eed af te leggen, niet alleen geoorloofd was, wanneer iemand tegen den eed zelf principieele bezwaren had, maar evenzeer wanneer hij meende, dat de zaak, waarom het ging, van te weinig beteekenis was, om daarvoor een eed te zweren.

We zijn daarom dankbaar, dat en de heer Drucker van liberale zijde en de heeren Colijn en Bavinck van antirevolutionaire zijde tegen deze verklaring van den Minister zijn opgekomen en hun stem alleen aan het wetsontwerp hebben gegeven, losgemaakt van deze ministerieele interpretatie.

De wet stelt het afleggen van den eed of van eene verklaring dan ook niet facultatief, maar *vordert den eed* en laat alleen, wanneer iemand schriftelijk verklaart aan den Rechter, dat hij tegen het afleggen van den eed onoverkomelijke religieuse bezwaren heeft, hem vrij om in plaats van den eed de verklaring af te leggen. Het laatste nu kan, althans wanneer men de woorden der wet geen geweld aan wil doen, niet anders beteekenen dan dat men bezwaren moet hebben tegen het afleggen van den eed *als zoodanig* en niet tegen het afleggen van den eed in dit bepaalde geval, omdat de zaak ons te onbeteekenend schijnt. Niet degene toch, van wien de eed gevraagd wordt, maar de Overheid, die den eed eischt, heeft uit te maken, of de zaak, waarom het gaat, van genoegzaam gewicht is, om daarover onder eedzwering getuigenis af te vragen. En de verantwoordelijkheid daarvan moet dus door de Overheid worden gedragen. Onze Catechismus onderscheidt beide gevallen dan ook zeer juist. De eed mag afgelegd worden, zegt onze Catechismus, wanneer de Overheid dit van haar onderdanen eischt óf wanneer de nood dat vordert. Of er noodzakelijkheid bestaat óm den eed af te leggen, is dus een vraag, die *niet* in het eerste, maar alleen in het tweede geval, d.w.z. alleen dan, wanneer men in het particuliere leven een eed zou willen afleggen, door onze conscientie beoordeeld moet worden.

Het is daarom dat we niemand onzer, wanneer hij geroepen wordt om als getuige een eed af te leggen, zouden aanraden zich met conscientie-bezwaren te kwellen, of de eed in dit geval wel noodzakelijk is. De interpretatie, die de Minister gaf, heeft geen bindende kracht, maar is alleen een persoonlijke opvatting. Rijst over de beteekenis van dit artikel geschil, dan heeft de rechter te beslissen, en eerst wanneer deze in hoogste instantie uitmaakte, dat de opvatting van den Minister juist was, zou de vraag aan de orde komen, hoe de Christelijke conscientie ons dan gebieden zou te handelen. Maar zoolang zulk een uitspraak niet gevallen is, make men zich geen onnoodige conscientie-bezwaren, maar legge den eed af, wanneer de rechter dien vordert.

De troon te Buitenzorg.

Nu de heer Idenburg zijn plaats op den troon te Buitenzorg aan Graaf van Limburg Stirum heeft afgestaan, voegt ook ons een woord van hartelijken dank voor wat Gouverneur-Generaal Idenburg voor onze Christelijke belangen in Indië gedaan heeft.

De verwachting, toen de heer Idenburg als Gouverneur-Generaal naar Indië ging, was in onze Christelijke kringen hoog gespannen In hem toch zou voor 't eerst in Indië een man aan het bewind komen, die zich het Evangelie van Christus nooit geschaamd had, en wiens persoonlijke godsvrucht en ernstige levenswandel een aanbeveling voor het Christendom was; die een warm hart had voor de Zending en het Christelijk onderwijs, en deze zooveel mogelijk zou steunen; en die de zedelijke beginselen van het Christendom zou handhaven tegenover menigen misstand in de Indische maatschappij. En die verwachting is zeker niet teleurgesteld. Gemakkelijk was de taak van den heer Idenburg niet; men weet, welk een storm enkele jaren geleden in liberale kringen tegen hem opstak. Maar de heer Idenburg bleef kalm zijn weg gaan, en hij wist door de vastheid van zijn regeeringsbeleid, door de breedheid van blik, die hij toonde te bezitten, ook voor de materieele belangen van Indië, en door de voorzichtigheid, waarmede hij in zeer moeilijke oogenblikken optrad, zoozeer aller vertrouwen te winnen, dat nu hij aftreden moest, zelfs de liberale pers in Indië en Nederland hem als een uitnemend landvoogd prijst. Ons Christenvolk is er dan ook trotsch op, nu thans is gebleken, dat een man van beslist Christelijke beginselen op den troon van Buitenzorg niet alleen geen gevaar oplevert met het oog op de heidensche bevolking, zooals men van liberale zijde wel had beweerd, maar veeleer juist omgekeerd dezen Christelijken landvoogd het gelukt is, in zoo hooge mate het vertrouwen en de liefde der inlandsche bevolking te winnen.

Het verblijdt ons, dat de nieuwe Gouverneur-Generaal bij het aanvaarden van zijn ambt verklaard heeft, dat hij op de door den heer Idenburg gevolgde lijn wilde voortarbeiden. Moge die overeenstemming ook daaruit blijken, dat hij, evenals de heer Idenburg bij zijn afscheid het uitdrukte, het als plicht der Regeering beschouwen zal om, waar de drang naar kennis en de begeerte naar de vrucht der westersche cultuur zich steeds sterker bij de inlandsche bevolking begint te openbaren, zooveel mogelijk alle belemmering uit den weg te ruimen voor den arbeid der Zending, die èn vrucht èn wortel dier cultuur aan de inlandsche bevolking brengen wil.

De nieuw benoemde kerkelijke hoogleeraar.

Uit het door de Synodale Commissie opgemaakte drietal ter vervulling van de vacature door het emeritaat van Prof. Cannegieter ontstaan, heeft de Hervormde Synode Dr. Slotemaker de Bruine benoemd, of juister gezegd, waar de stemmen staakten tusschen hem en Dr. de Hartog, heeft het lot te zijnen gunste beslist. Een wijze van benoemen, die zeker, waar het hoogleeraren betreft, geen aanbeveling verdient en op nieuw de vraag aan de orde stelt, of kerkelijke lichamen zooals een Synode wel de aangewezen colleges zijn om wetenschappelijke benoemingen te doen.

Voor de modernen, die daarmede hun laatsten vertegenwoordiger te Utrecht de plaats zien ruimen voor een ethische, zal deze benoeming wel verre van aangenaam wezen. Drie van hun coryphaeën, Cannegieter, Bruining en de Bussy, zijn op een leeftijd gekomen, dat ze hun taak aan jongere krachten zullen moeten overgeven, en de eerste, die aan de beurt van aftreden is, wordt door een ethische vervangen. Of te Amsterdam, waar straks opvolgers voor Bruining en de Bussy gekozen moeten worden, het modernisme zich zal kunnen handhaven, staat te bezien, waar juist van Amsterdam de klacht kwam, dat het modernisme zoo weinig studenten trekt. Voor de modernen, die zich zelf als *de* intellectueelen en wetenschappelijken bij uitnemendheid beschouwen, moet het wel een hard gelag zijn, dat ze zoo steeds meer hun plaats aan de Universiteiten door anderen zien innemen, en gaat dit proces door, ten slotte als toevluchtsoord niet anders zullen overhouden dan de seminaria der Remonstranten, Lutherschen en Doopsgezinden.

Of Dr. Slotemaker de Bruine de aangewezen man zal blijken om de Dogmatiek te Utrecht wetenschappelijk hoog te houden, zal de toekomst moeten leeren. Tot dusver heeft hij zich meer op sociologisch dan op dogmatisch gebied bewogen, en was hij meer man van het practische leven, dan van de strenge wetenschap. Blijkbaar heeft bij zijn benoeming dan ook hoofdzakelijk de wensch om de ethische richting te Utrecht te versterken, den doorslag gegeven. Dr. Slotemaker de Bruine is echter onder de ethischen zeker een der meest sympathieke verschijningen. Hij heeft een warm hart voor de Kerk, een frisschen kijk op het leven, en hij is in zijn sympathieën nooit enghartig geweest.

Gehoorzaamheid aan Gods Woord.

Naar aanleiding van de polemiek, eenigen tijd geleden door ons met de *Waarheidsvriend* gevoerd, zond Ds. Hoekstra, Hervormd predikant te Burum, ons een schrijven, dat reeds te lang onder onze papieren liggen bleef, maar dat thans een plaats moge vinden. Hij schreef ons aldus:

Hoogeachte Redactie.

Lees ik goed — en niet nu voor de eerste maal — dan stelt u het dilemma aldus: Het heengaan der gescheiden broeders of heengaan alsnog, is gehoorzaamheid aan Gods Woord, het blijven echter der broeders (dank voor die benaming) in de Herv. Kerk is ongehoorzaamheid aan Gods Woord. In waarheid, is 'n derde onmogelijk? U redeneert, uitgaande van het recht der Gereformeerde Kerk, hoe het naar recht (gegrond op Gods Woord n.l.) in die Kerk zijn moet, en dan toetst u den toestand aan het recht, en dan natuurlijk: verwerpt u den toestand in naam van het recht, derhalve is heengaan geboden: uit de Herv. Kerk n.l.! Edoch, Hooggeachte Redactie, is er heusch geen uitweg? De Joodsche overheden kwamen tot Jezus met de vraag: »is het geoorloofd den keizer schatting te geven of niet?" Israël rekent ook met het recht; het recht n.l. van Israël als Bondsvolk. Gods volk had toch met de hand op Gods belofte recht op 'n anderen toestand dan waaronder Israël feitelijk verkeert. Israël ontkent dus ook het feit in naam van het recht. Naar luid van Gamaliël's rede in Handelingen der Apostelen treedt Judas de Galliliër op en bestrijdt het feit (Israël toestand van onderworpenheid) in naam van het recht. Nu vraagt men den Heiland om oplossing (ik weet wel, 't was een vraag in geveinsdheid) doch uit 't omschreven beginsel kwam toch de vraag op. De vragers dachten zich ook maar twee mogelijkheden en wel: ja of neen. En toch gaf de Heiland 'n *derde*. En wel: »des keizers wat des keizers en Gode wat Gods is«. Dit antwoord was toch zeker geen handig ontwijken van de gespannen strikvraag. Het was toch volle ernst! En het bedoelde toch zeker den vragers aan te toonen, dat het door hen gestelde dilemma niet bestond, m.a.w. Israëls recht en Israëls toestand vormen geen tegenstelling. Maar Israëls toestand is om de zonde een oordeel Gods. Israël moet dus den keizer erkennen als tuchtroede Gods, en Gode geven wat Gods is. Niet opstand, niet den toestand ontkennen in naam van recht — maar verootmoedigen voor God brengt verandering in den toestand. Israël zag in het gestelde dilemma zijn zonde, en zóó Gods oordeel, voorbij. Het zal niet moeilijk vallen de gevoltrekking in zake mijn blijven in de Herv. kerk te maken. Alleen aan U, hooggeachte redacteur, de vriendelijke vraag: is de gevolgtrekking totaal onbestaanbaar?

Met beleefden groete en oprechten hartelijken dank.

Uw dw. dr.,
J. Hoekstra,
Herv. pred.

Voor dit schrijven zijn we in zooverre dankbaar, dat er uit blijkt, dat de Gereformeerden in de Hervormde Kerk dit ernstige vraagstuk toch niet willen doodzwijgen, maar naar argumenten zoeken uit Gods Woord om hun standpunt te verdedigen.

Wat nu de zaak zelve betreft, veroorloven we ons in de eerste plaats de opmerking, dat het dilemma, zooals Ds. Hoekstra het hier stelt, niet door ons gesteld was en ook niet juist ons gevoelen weergeeft. We hadden niet beweerd, dat de »gescheidenen« uit de Hervormde Kerk waren uitgegaan en dat dit gehoorzaamheid aan Gods Woord was, maar dat ze uit de Hervormde Kerk waren uitgeworpen, omdat ze God meer dan de menschen gehoorzamen wilden. En in de tweede plaats, waar men van Hervormde zijde telkens beweerde, dat men nooit *scheiden mocht*, wezen we er op, dat dit zeggen in strijd was met onze belijdenis, de historie onzer Kerk en wat Groen van Prinsterer ons geleerd had. De eisch door ons gesteld, was echter niet, dat de Hervormde Broeders, door de Hervormde Kerk te verlaten, gehoorzaam moesten zijn aan Gods Woord, maar dat ze in de Hervormde Kerk aan Gods Woord gehoorzaam zouden zijn door te doen wat God de Heere hun beval, en niet van dien eisch zich zouden afmaken door te zeggen, dat wie gehoorzaamt aan Gods Woord met de besturen in conflict komt en scheiding daarvan het gevolg zou kunnen zijn.

Het argument door Ds. Hoekstra aan Gods Woord ontleend, heeft dan ook met deze quaestie niets te maken. Vooreerst niet, omdat het »geven van schatting aan den Keizer«, waarover Christus hier spreekt, nergens door God den Heere *verboden* was en dus met gehoorzaamheid aan Gods Woord niets te maken had. Indien de Keizer een bevel had gegeven, dat met Gods Woord in strijd was, zou Christus zeker niet gezegd hebben, dat men dit bevel toch moest nakomen, maar juist omgekeerd, dat men Gode meer gehoorzamen moet dan den mensch. En in de tweede plaats niet, omdat het hier aangevoerde voorbeeld ontleend is aan de *politieke* verhoudingen en het nooit geoorloofd is hetgeen op staatkundig gebied geldt, zonder meer op kerkelijk gebied over te brengen, omdat dit een verwarren is van staat en kerk. Op politiek gebied kan men een vreemde heerschappij, ook al zou deze onrechtmatig wezen, dulden en zich daaronder buigen, omdat die vreemde heerschappij een straf Gods kan zijn over een volk, zooals dat bij Israël het geval was. Maar op kerkelijk gebied gaat dit niet door, omdat men in de Kerk geen overheid heeft, maar slechts één Koning: Christus; elke onrechtmatige macht, die zich in de Kerk indringt en de plaats van Christus wil innemen, of haar wetten in plaats van Gods Woord stelt, moet daarom wederstaan worden. Was het standpunt van Ds. Hoekstra juist, dan zouden onze vaderen ook nooit hebben mogen opstaan tegen de Roomsche hiërarchie, maar alleen zich hebben mogen verootmoedigen voor God«.

De kinderen des Verbonds.

XXXII.

Zoo is dus de belofte Gods aan Abraham geschonken niet iets nieuws, maar slechts de bevestiging van de ordinantie Gods, die van het Paradijs af voor het genadeverbond had gegolden.

Tweeërlei dient hierbij nog te worden opgemerkt. Vooreerst, dat deze verbondsbelofte, al geldt ze het zaad, daarom toch niet alle nakomelingen omvat. De uitverkiezing blijft ook hier scheiding maken, zooals de Apostel Paulus in Rom. 9 uit de geschiedenis der Patriarchen aantoont. Van de kinderen van Abraham is alleen Izak de drager der belofte, want tot Abraham was gezegd: »In Izak zal u het zaad worden genaamd« (Gen. 21 : 12). Ook bij de kinderen van Izak gaat de splitsing door, want Jakob heeft God liefgehad en Ezau heeft hij gehaat (Maleachi 1 : 3). Trouwens, reeds voor Abraham was deze splitsing telkens openbaar geworden. Van Eva's kinderen blijkt alleen Seth en zijn geslacht het ware zaad te zijn; uit de kinderen van Noach is het Sem alleen, die de belofte ontvangt; en uit het geslacht van Sem wordt wederom alleen Abraham geroepen. Zoo leert God de Heere ons reeds in het Oude Testament de ernstige waarheid, dat niet de kinderen des vleesches kinderen Gods zijn, maar dat de kinderen der beloftenis voor het zaad worden gerekend«. (Rom. 9 : 8)

En niet minder opmerkelijk is in de tweede plaats, dat onder het Oude Verbond dit binden van de belofte aan een bepaalden persoon, geslacht of volk altijd daarmede blijkt samen te hangen, dat uit dezen persoon, dit geslacht of volk de Messias, die het beloofde Zaad is, zal geboren worden. Zelfs is het vaak moeilijk voor ons te onderscheiden, in hoeverre de belofte ziet op de kinderen uit zulk een persoon geboren, dan wel op den Christus zelf. In de moederbelofte zijn met het zaad, dat aan Eva beloofd wordt, zeker ook haar kinderen bedoeld, maar het eigenlijke zaad, dat den kop der slang vermorzelen zou, is toch Christus. De belofte, dat Japhet in Sem's tenten zal wonen, is eerst vervuld, toen uit Sem's geslacht de Christus is geboren. Het »uwen zade«, tot Abraham gesproken, slaat op Izak, maar tegelijk, naar de Apostel in Gal. 3 : 16 verklaart, op Christus, die *het zaad* is, dat aan Abraham is beloofd. Ook wanneer God de Heere met David een verbond sluit en hem belooft, dat zijn zaad in eeuwigheid zal zijn, op den troon van David zitten zal en den Heere een huis bouwen zal (II Sam. 7 : 12) ziet dit evenzeer op Salomo als op Christus, die de ware zoon Davids is. Toevallig is dit zeker niet; veel meer wil God de Heere daarmede van meet af toonen, dat de belofte aan het zaad alleen geschonken wordt ter wille van den Messias. Het is dezelfde gedachte, die de Apostel in den brief aan de Hebreeën aldus uitdrukt, dat »en hij die heiligt (d. w. z. Christus) en zij die geheiligd worden, allen uit een zijn, om welke oorzake hij zich niet schaamt hun broeders te noemen". (I : 11) De heiligheid dezer verbondskinderen is te danken niet aan hunne ouders, maar aan den Christus, die uit dit zaad zal geboren worden. De Apostel Johannes drukt dit zelfs nog sterker uit door te zeggen, dat Christus, de *wortel* van David is (Openb. 22 : 16) en waar de wortel heilig is, daar zijn ook de takken heilig (Rom. 11 : 16) Daarom wordt de belofte des verbonds gebonden aan de heilige geslachtslinie, waaruit Christus zal geboren worden.

Zoo blijkt hieruit, hoe de belofte ten opzichte van het zaad gegeven, niet, gelijk de Baptisten beweren, slechts een uitwendige belofte was, die alleen op tijdelijke zegeningen doelde, maar dat zij met Christus in het nauwste verband staat en daarom